Мирослава ДОВГА,

orcid.org/0000-0003-0564-123X

*аспірантка кафедри теорії і методики дошкільної і спеціальної освіти
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
(Івано-Франківськ, Україна) myroslava.dovha@pnu.edu.ua*

ЕФЕКТИВНІСТЬ МОДЕЛІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО РОБОТИ З МОЛОДИМИ СІМ'ЯМИ, ЩО ПОТРЕБУЮТЬ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ

Підготовка майбутніх соціальних працівників до роботи з молодими сім'ями передбачає підготовку фахівця з високими професійними якостями на належному освітньо-кваліфікаційному рівні. Необхідним є розуміння важливості підготовки працівників до роботи з такою категорією клієнтів (у нашому випадку молодих сімей) задля створення, розширення та збереження цінностей та устоїв сім'ї як первинної ланки держави. Адже будь-яка сім'я починається саме з новоствореної молододі сім'ї як початку побудови сімейних устоїв, стосунків та формування сімейних цінностей. Тому нами розкрито проведення експерименту професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з молодими сім'ями, спрямованого на перевірку ефективності використання умов під час підготовки студентів спеціальності «Соціальна робота» за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр» щодо розробки та впровадження структурно-функціональної моделі професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з молодими сім'ями, що потребують соціально-правового захисту. Проведено діагностування рівнів вираженості професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з молодими сім'ями, якими є високий (творчий), середній (базовий) та низький (елементарний) рівні вираженості.

Перевірку рівня підготовки студентів у експериментальній та контрольній групах у роботі з молодими сім'ями здійснено за допомогою статистичного критерію χ^2 (хі-квадрат) на основі діагностичного інструментарію на етапі констатувального та формувального експерименту за всіма критеріями професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з молодими сім'ями (мотиваційний, особистісний, теоретичний (когнітивно-змістовий) та діяльнісно-практичний). Зроблено висновок про підтвердження гіпотези про створення умов професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з молодими сім'ями на основі проведеного дослідження щодо перевірки ефективності впровадження розробленої структурно-функціональної моделі професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з молодими сім'ями, що потребують соціально-правового захисту.

Ключові слова: професійна підготовка майбутніх соціальних працівників, модель професійної підготовки, критерії професійної підготовки майбутніх соціальних працівників, правовий захист молододі сім'ї.

Miroslava DOVHA,

orcid.org/0000-0003-0564-123X

*Graduate Student at the Department of Theory and Methods of Preschool and Special Education
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
(Ivano-Frankivsk, Ukraine) myroslava.dovha@pnu.edu.ua*

THE EFFICIENCY OF THE MODEL OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE SOCIAL WORKERS TO THE COLLABORATION WITH YOUNG FAMILIES IN DEMAND

The training of future social workers to the collaboration with young families involves training a specialist with high professional qualities at the appropriate educational and qualification level. It is necessary to understand the importance of training employees with this category of clients (in our case, young families) to create, expand and preserve the values and structures of the family as the primary link of the state. After all, any family begins with a newly created young family as the beginning of building family systems, relationships and the formation of family values. Therefore, we opened an experiment of professional training of future social workers to work with young families aimed at testing the effectiveness of the use of conditions in training students majoring in "Social Work" at the educational qualification level "bachelor" to develop and implement a structural and functional model of training future social workers to cooperate with young families in need of social and legal protection. Diagnosis of the levels of severity of professional training of future social workers to work with young families, which are high (creative), medium (basic) and low (elementary) levels of severity.

Checking the level of preparation of students in the experimental and control groups in working with young families was carried out using the statistical criterion χ^2 (chi-square) on the basis of diagnostic tools at the stage of ascertainment

and formative experiment on all criteria of training future social workers to work with young families (motivational, personal, theoretical (cognitive-semantic) and activity-practical). The conclusion on confirmation of the hypothesis about the created conditions of professional training of future social workers to cooperation with young families on the basis of the conducted research on check of efficiency of introduction of the developed structural and functional model of professional training of future social workers to cooperation with young families in need of social-legal protection.

Key words: professional training of future social workers, model of professional training, criteria of professional training of future social workers, legal protection of young family.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку українського суспільства вимагає соціальних працівників як високо підготовлених фахівців, конкурентоспроможних на ринку праці, які б належно застосовували професійні права, компетентності, обов'язки та інтереси. Для цього насамперед потрібна відповідна професійна підготовка із застосуванням різних методів навчання у закладах вищої освіти. Адже саме ця професія є досить тісною із соціальними проблемами нашого суспільства, що потім впливають у соціальні проблеми різних категорій клієнтів. Молода сім'я, як об'єкт роботи соціальних працівників, потребує надання різних видів допомоги (реабілітаційної, профілактичної тощо).

Проведене у 2019 році на базі Івано-Франківського міського центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді опитування соціальних працівників показало, що з такою категорією сімей досить тяжко працювати. Так, на запитання: «В яких випадках проявляється складність роботи з молодію сім'єю?» відповіді соціальних працівників були такими: у разі співпраці та надання консультацій і бесід, налагодження контакту – 10 (31,3%); невизнання наявних проблем, незрозуміння членів подружжя складних життєвих обставин та їх небажання вийти з цих обставин; проблеми у вирішенні життєвих проблем – 8 (25%); відсутність прикладу формування позитивного становлення сім'ї як такої, а саме побут, виховання дітей, сімейні цінності – 5 (15,6%); категорії неповних сімей, які не мають позитивного досвіду виховання та ведуть нездоровий спосіб життя, – 3 (9,4%); немає становлення як сім'ї, матеріальні труднощі, професійне становлення – 2 (6,25%); батьківський потенціал на низькому рівні – 2 (6,25%); відсутність відповідальності – 2 (6,25%).

Такі результати свідчать про необхідність належної підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з молодими сім'ями, щоб фахівець соціальної сфери за будь-якої ситуації застосував набуті професійні права та обов'язки відповідно до сімейної проблеми, що склалася, та вирішив її на високому кваліфікаційному рівні підготовки.

Аналіз досліджень. На сучасному етапі розвитку української вищої освіти одним із напрямів

професійної освіти є саме професійна підготовка майбутніх соціальних працівників. Це питання є досить актуальним, що впливає із суспільних проблем та проблем молодих сімей, які є взаємопов'язаними та взаємоузгодженими. Підготовку майбутніх соціальних працівників описували та досліджували у своїй праці такі науковці, як В. Андрущенко (Андрущенко, 2003: 372), І. Зверева (Зверева, 2013: 536), А. Капська (Капська, 2010: 12–16), О. Карпенко (Карпенко, 2007: 374), В. Поліщук (Поліщук, 2003: 183) тощо. Щодо питань моделі професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з молодими сім'ями, то соціальні дослідження відсутні. Тому нами розроблена структурно-функціональна модель професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з молодими сім'ями, що потребують соціально-правового захисту (Михайлишин, Довга, 2020: 497–513) та проведена перевірка ефективності впровадження такої моделі.

Метою статті є перевірка ефективності впровадження структурно-функціональної моделі професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з молодими сім'ями, що потребують соціально-правового захисту.

Для досягнення поставленої мети використовувалися такі **методи, як:** аналіз наукової літератури (визначення підґрунтя проблеми професійної підготовки майбутніх працівників соціальної сфери до роботи з молодими сім'ями); порівняльний (порівняння результатів експериментального дослідження рівня підготовки студентів у експериментальній та контрольній групах у роботі з молодими сім'ями на констатувальному та формуальному етапах); кількісно-якісний аналіз (аналіз результатів експерименту на виявлення ефективності запропонованої структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з молодими сім'ями, що потребують соціально-правового захисту) і абстрактно-логічний (наведено висновки щодо професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з молодими сім'ями на основі проведеного експериментального дослідження).

Виклад основного матеріалу. Педагогічний експеримент відбувався з 2018 по 2020 рр. на базі

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (ЕГ – 68 студентів) та Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (КГ – 82 студенти).

Експериментальне дослідження здійснювалося в процесі проведення зі студентами лекційних та практичних занять, позааудиторної роботи щодо виконання різних групових завдань до роботи з молодими сім'ями і обговорення різних проблем та аспектів діяльності із молодими сім'ями.

Перевірка ефективності впровадження розробленої структурно-функціональної моделі (Михайлишин, Довга, 2020: 497–513) проводилася шляхом зіставлення результатів дослідження в двох групах (експериментальній та контрольній) до та після проведення формульовального експерименту в результаті статистичного аналізу.

Відповідно до завдань формульовального експерименту ефективність запропонованої структурно-функціональної моделі професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з молодими сім'ями, що потребують соціально-правового захисту, здійснюється завдяки комплексному формуванню мотиваційного, особистісного, теоретичного (когнітивно-змістового) та діяльнісно-практичного критеріїв. Виявлення рівнів вираженості професійної підготовки здійснювалося як на констатувальному, так і на формульовальному етапах за допомогою методики Т. Елерса «Діагностика особистості на мотивацію до успіху», методики визначення рівня сформованості загальних творчих здібностей особистості, методу експертних оцінок, авторської анкети. Також обов'язково враховувався аналіз опитувань соціальних працівників та студентів 4 курсу, аналіз спостережень за розробленим навчально-методичним комплексом «Основи соціально-правового захисту молодих сімей» (Dovga, 2020: 28–32) та соціальним проектом «Освіта молоді сім'ї» (Михайлишин, Довга, 2019: 139–146).

Для встановлення істотних відмінностей та перевірки гіпотези у експериментальній та контрольній групах щодо професійної підготовки студентів на визначених рівнях (високий (творчий), середній (базовий), низький (елементарний)) ми застосували критерій χ^2 (хі-квадрат).

Критерій χ^2 (хі-квадрат) застосовується для порівняння розподілів об'єктів двох сукупностей за станом деякої властивості на основі вимірів за шкалою найменувань цієї властивості в двох незалежних вибірках з розглянутих сукупностей (Грабарь, 1997: 96).

Тому на основі проведеного дослідження за всіма чотирма критеріями (мотиваційним, осо-

бистісним, теоретичним (когнітивно-змістовим) та діяльнісно-практичним) та трьома рівнями ((високим (творчим), середнім (базовим), низьким (елементарним)) можна перевірити нульову гіпотезу про рівність імовірностей попадання об'єктів першої і другої сукупності в першу чи другу категорію шкали вимірювання досліджуваних властивостей. Такі рівні визначилися за виділеними нами критеріями в процесі дослідження щодо визначення рівня професійної підготовки до роботи з молодими сім'ями. Адже професійна підготовка є безперервним процесом у формуванні особистості майбутнього соціального працівника у майбутній професійній діяльності, що потребує відповідних етапів такої підготовки. Тому нами виділено такі критерії, які, на нашу думку, є важливими щодо визначення рівнів вираженості професійної підготовки до роботи саме з молодими сім'ями.

Для двостороннього критерію нульова гіпотеза H_0 буде мати вигляд $H_0: p_{Ki} = p_{Ei}$, а альтернативна гіпотеза – $H_1: p_{Ki} \neq p_{Ei}$ (Грабарь, 1997: 97).

Для перевірки нульової гіпотези за допомогою критерію χ^2 (хі-квадрат) здійснюється розрахунок статистики критерію (відповідно до експериментальних даних, отриманих під час спостереження) $T_{спост}$ [68, с. 101]:

$$T_{спост} = \frac{1}{n_1 + n_2} * \sum_{i=1}^c \frac{(n_1 * O_{2i} - n_2 * O_{1i})^2}{O_{1i} + O_{2i}},$$

де n_1 та n_2 – загальна кількість респондентів у групах;

O_{1i} – кількість студентів контрольної групи та O_{2i} – кількість студентів експериментальної групи, які потрапили до i -ої категорії ($i = 1$ – низький (елементарний), $i = 2$ – середній (базовий), $i = 3$ – високий (творчий);

C – максимальна кількість категорій ($C = 3$).

У межах прийнятого рівня значимості $\alpha = 0,01$, тобто з імовірністю 0,99, для ступенів вільності $v = C - 1 = 2$ ($c=3$) критичне значення статистики критерію становитиме $T_{крит} = 9,210$ [1, с. 130].

Перевірка за допомогою статистичного критерію χ^2 (хі-квадрат) щодо рівня підготовки студентів у експериментальній та контрольній групах у роботі з молодими сім'ями на констатувальному етапі експерименту показано в табл. 1.

$$\begin{aligned} T_{спост} &= \frac{1}{82 * 68} * \sum_{i=1}^3 \frac{(82 * 17 - 68 * 16)^2}{16 + 17} + \\ &+ \frac{(82 * 23 - 68 * 26)^2}{26 + 23} + \frac{(82 * 28 - 68 * 40)^2}{40 + 28} = \\ &= \frac{1}{5576} * 2837 + 284 + 2643 = \frac{5764}{5576} = 1,03 \end{aligned}$$

Таблиця 1

Визначення статистики критерію χ^2 (хі-квадрат) щодо рівнів прояву критеріїв підготовки студентів у роботі з молодими сім'ями на етапі констатувального експерименту

Вибірка, обсяг вибірки	Категорія 1 (низький (елементарний) рівень)	Категорія 2 (середній (базовий) рівень)	Категорія 3 (високий (творчий) рівень)	Результати обчислення за статистичним критерієм Тспост
Контрольна група, $n_1 = 82$	$O_{11} = 40$	$O_{12} = 26$	$O_{13} = 16$	1,03
Експерименталь-на група, $n_2 = 68$	$O_{21} = 28$	$O_{22} = 23$	$O_{23} = 17$	

Відповідно до умов застосування двостороннього критерію χ^2 (хі-квадрат), згідно з таблицею для такого ступеня свободи ($v = 1$) і рівня значимості $\alpha = 0,01$, найшли $T_{\text{крит}} = 9,210$. Тому звідси, за результатами обчислення $T_{\text{спост}} < T_{\text{крит}}$ ($1,03 < 9,210$), тобто з імовірністю 0,99, можна сказати, що рівні прояву критеріїв до майбутньої професійної діяльності в роботі з молодими сім'ями у студентів експериментальної та контрольної груп є однаковими. Свідченням цього є підтвердження нульової гіпотези ($T_{\text{спост}} < T_{\text{крит}}$), коли показники у контрольній та експериментальній групах на початку експерименту мають однакові умови.

Отже, переважає низький (елементарний) рівень прояву професійної підготовки: 41,905% студентів експериментальної групи і 48,6025% студентів контрольної групи. Також щодо середнього (базового) рівня студентів, то експериментальна група – 33,53%, а контрольна – 31,3725%. При цьому високий (творчий) рівень досліджуваних становить лише 24,565% у експериментальній групі та 20,025% – у контрольній групі.

Отже, на основі проведеного анкетування та застосування методик серед студентів експериментальної та контрольної груп ми можемо зробити висновки, що студенти практично не мають точного розуміння роботи соціального працівника з молодими сім'ями, різні аспекти його діяльності; у них переважає низький рівень підготовки до роботи з молодими сім'ями, що є свідченням недостатньої підготовленості до професійної діяльності; не досить сформовані професійні знання, уміння і навички, що є необхідними у роботі з молодими сім'ями. Безумовно, що підготовці майбутніх соціальних працівників до роботи з молодими сім'ями у навчальних закладах педагогічних спеціальностях не приділялася належна увага, свідченням чого є діагностовано низька теоретична та практична підготовка до роботи з молодими сім'ями.

Також під час опитування соціальних працівників визначена відсутність методичних матеріалів для підготовки їх як студентів у закладах вищої освіти, що практично всі аспекти діяль-

ності з молодими сім'ями вони дізналися в процесі виконання своїх посадових обов'язків.

Таким чином, необхідно зробити висновок про відсутність єдності у підготовці студентів як майбутніх соціальних працівників до роботи з молодими сім'ями; відсутність мотиваційної спрямованості і бажання працювати саме з молодими сім'ями; відсутність спецкурсів та дисциплін, які спрямовані на підготовку майбутніх соціальних працівників до роботи саме з молодими сім'ями і, відповідно, малої кількості літератури з такої проблематики.

Тому ефективність структурно-функціональної моделі формування професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з молодими сім'ями ми визначали шляхом порівняння формувального та констатувального етапів експерименту із застосуванням діагностувального критерію.

Визначення рівня *мотиваційного критерію* на формувальному етапі експерименту здійснено за методикою Т. Елерса «Діагностика особистості на мотивацію до успіху» та порівняно її з констатувальним етапом експерименту. За результатами обчислення $T_{\text{спост}} < T_{\text{крит}}$ ($7,81 < 9,210$), тобто з імовірністю 0,99, можна сказати, що рівень мотиваційного критерію до майбутньої професійної діяльності в роботі з молодими сім'ями у студентів експериментальної та контрольної груп є однаковим. Отже, зменшилася кількість студентів експериментальної групи з низьким (елементарним) рівнем вираженої підготовки до 2,94%, а контрольної до 13,41% щодо мотиваційного критерію. Тоді як кількість студентів ЕГ з високим (творчим) рівнем збільшилася до 70,59%, а студентів із середнім (базовим) рівнем – до 26,47% ЕГ і 32,93% КГ. У контрольній групі високий (творчий) рівень залишився 53,26%,

Таким чином, можна стверджувати, що у більшості студентів саме експериментальної групи проявився мотив та спрямованість, інтерес та бажання до роботи з молодими сім'ями, підвищився рівень потреби в оволодінні знаннями, уміннями та навичками, що є необхідними для

професійної діяльності з молодими сім'ями, та реалізації їх на практиці. Оскільки саме в експериментальній групі досить суттєво підвищився високий (творчий) рівень (на 7,61%) і зменшився низький (елементарний) рівень (на 10,3%) за мотиваційним критерієм. Тоді як у контрольній групі низький (елементарний) зменшився на 1,73%. Середній (базовий) рівень у двох групах збільшився на 2,69% у КГ та 1,93 у КГ.

Визначення рівня *особистісного критерію* на формуальному етапі експерименту нами здійснено за методикою визначення рівня сформованості загальних творчих здібностей особистості та порівняно з констатувальним етапом експерименту. За результатами обчислення $T_{спост} < T_{крит}$ ($12,25 > 9,210$), тобто з імовірністю 0,99, можна сказати, що рівень вираженості особистісного критерію до майбутньої професійної діяльності в роботі з молодими сім'ями у студентів експериментальної та контрольної груп є різним. Тож, зменшилася кількість студентів експериментальної групи з низьким (елементарним) рівнем вираженої підготовки до 8,72% та контрольної групи до 31,38% щодо особистісного критерію. Тоді як кількість студентів із середнім (базовим) рівнем збільшилася до 58,23% ЕГ та до 49,08% КГ, а з високим (творчим) – до 33,05% ЕГ та 19,54% КГ.

Отже, можна стверджувати, що у більшості студентів експериментальної та контрольної груп будуть проявлятися та розвиватися професійно важливі особистісні характеристики, задатки та їх прояви у процесі роботи з молодими сім'ями. Оскільки, як ми бачимо, що за результатами дослідження особистісного критерію досить суттєво збільшився високий (творчий) рівень (18,35% у ЕГ та на 9,78 у КГ) та середній (базовий) рівень у двох групах (на 10,93% у ЕГ та на 6,4% у КГ). Також знизився низький (елементарний) рівень за особистісним критерієм на 29,28% у ЕГ та на 16,18% у КГ.

З метою визначення рівня теоретичного (когнітивно-змістового) критерію на формуальному етапі експерименту ми використали авторську анкету та порівнюємо її з констатувальним етапом експерименту. За результатами обчислення $T_{спост} > T_{крит}$ ($12,59 > 9,210$), тобто з імовірністю 0,99, можна сказати, що рівень вираженості теоретичного (когнітивно-змістового) критерію до майбутньої професійної діяльності в роботі з молодими сім'ями у студентів експериментальної групи є відмінним від рівня у контрольній групі. Зменшилася кількість студентів експериментальної групи з низьким (елементарним) рівнем вира-

женої підготовки до 11,76% щодо теоретичного (когнітивно-змістового) критерію та контрольної групи до 36,59%. Тоді як кількість студентів ЕГ із середнім (базовим) рівнем збільшилася до 57,35% та КГ до 45,12%, а з високим (творчим) до 30,88% (ЕГ) та 18,29% (КГ).

У результаті можна стверджувати, що у більшості студентів наявні необхідні знання для роботи з молодими сім'ями, сформовані поняття та сутності щодо молодих сімей, знання різних аспектів професійної діяльності соціальних працівників, уміння працювати з інформацією в роботі з молодими сім'ями. Як бачимо за результатами дослідження, на етапі формуального експерименту у двох групах зріс високий (творчий) рівень (на 20,59% у ЕГ та на 8,53% у КГ) та середній (базовий) рівень (на 14,7% у ЕГ та на 7,32% у КГ). Відповідно, знизився низький (елементарний) рівень творчого (когнітивно-змістового) критерію на 35,3% у ЕГ та на 15,85% у КГ.

Для визначення рівня *діяльнісно-практичного критерію* на формуальному етапі експерименту ми використали метод експертних оцінок та порівняли з констатувальним етапом експерименту. За результатами обчислення $T_{спост} > T_{крит}$ ($12,71 > 9,210$), тобто з імовірністю 0,99, можна сказати, що рівень вираженості діяльнісно-практичного критерію до майбутньої професійної діяльності в роботі з молодими сім'ями у студентів експериментальної групи є відмінним від рівня у контрольній групі. Тому, відповідно, зменшилася кількість студентів експериментальної групи з низьким (елементарним) рівнем вираженої підготовки до 36,76% щодо діяльнісно-практичного критерію, а контрольної – до 65,85%. Тоді як кількість студентів із середнім рівнем збільшилася до 33,82% ЕГ та до 19,51% КГ, а з високим – до 29,41% ЕГ та до 14,63% КГ.

Таким чином, можна стверджувати, що у студентів проявляються однаковою мірою необхідні вміння і навички, вони оволодіють методиками та технологіями різних форм діяльності соціального працівника у роботі з молодими сім'ями, розвиватимуть вміння налагоджувати контакт та спілкуватися з молодими сім'ями і сприятимуть побудові позитивної атмосфери в процесі професійної діяльності з молодими сім'ями. Отже, за результатами дослідження на етапі формуального експерименту підвищився високий (творчий) рівень (на 19,12% у ЕГ та на 7,31% у КГ) та середній (базовий) рівень (на 13,23% у ЕГ та на 6,1% у КГ). Відповідно, зменшився низький (елементарний) рівень діяльнісно-практичного критерію на 32,36% у ЕГ та на 13,42 у КГ.

Отримані результати дослідження на етапі формуального експерименту можна підсумувати та визначити середнє арифметичне за всіма чотирма критеріями трьох рівнів.

Результати проведених досліджень на етапі формуального експерименту рівня підготовки студентів експериментальної та контрольної груп показано у табл. 2.

Для контрольної групи на етапі формуального експерименту отримані результати показано у табл. 3.

Тому можна перевірити за допомогою статистичного критерію χ^2 (хі-квадрат) рівень підготовки студентів у експериментальній та контрольній групах у роботі з молодими сім'ями на етапі формуального експерименту (табл. 4).

$$T_{\text{спост}} = \frac{1}{82 \cdot 68} \sum_{i=1}^3 \frac{(82 \cdot 28 - 68 \cdot 22)^2}{22 + 28} + \frac{(82 \cdot 30 - 68 \cdot 30)^2}{30 + 30} + \frac{(82 \cdot 10 - 68 \cdot 30)^2}{30 + 10} =$$

$$= \frac{1}{5576} \cdot 12800 + 2940 + 37210 = \frac{52950}{5576} = 9,496$$

Отже, за результатами обчислення $T_{\text{спост}} > T_{\text{крит}}$ ($9,496 > 9,210$), тобто з імовірністю 0,99, можна сказати, що рівні прояву критеріїв до майбутньої професійної діяльності в роботі з молодими сім'ями у студентів експериментальної групи є відмінним стосовно контрольної групи. За результатами дослідження на етапі формуального експерименту щодо визначення рівнів прояву критеріїв підвищився високий (творчий) рівень до 40,98% ЕГ та 26,43% КГ. Також підвищився і середній (базовий) рівень до 43,92% КГ та до 36,66% КГ. Щодо низького (елементарного) рівня, то він знизився до 15,045% ЕГ та до 36,81 КГ.

Отримані результати рівнів прояву критеріїв до майбутньої професійної діяльності в роботі з молодими сім'ями на етапі здійснення формуального експерименту можна показати у формі діаграми порівняно з результатами констатувального експерименту (рис. 1).

Таким чином, за результатами дослідження на етапі формуального експерименту підвищився високий (творчий) рівень до 40,98% у ЕГ та до 26,43% у КГ та середній (базовий) рівень до 43,98% у ЕГ та до 36,66% у КГ. Відповідно, змен-

Таблиця 2

Визначення рівнів прояву критеріїв професійної підготовки студентів експериментальної групи на етапі формуального експерименту

Рівень вираженості професійної підготовки	ЕГ до		ЕГ після	
	К-сть студ.	%	К-сть студ.	%
Високий (творчий)	17	24,565	28	40,98
Середній (базовий)	23	33,53	30	43,98
Низький (елементарний)	28	41,305	10	15,045
Всього	68	100	82	100

Таблиця 3

Визначення рівнів прояву критеріїв професійної підготовки студентів контрольної групи на етапі формуального експерименту

Рівень вираженості професійної підготовки	КГ до		КГ після	
	К-сть студ.	%	К-сть студ.	%
Високий (творчий)	16	20,025	22	26,43
Середній (базовий)	26	31,3725	30	36,66
Низький (елементарний)	40	48,6025	30	36,81
Всього	68	100	82	100

Таблиця 4

Визначення статистики критерію χ^2 (хі-квадрат) щодо рівнів прояву критеріїв підготовки студентів у роботі з молодими сім'ями на етапі формуального експерименту

Вибірка, обсяг вибірки	Категорія 1 (низький (елементарний) рівень)	Категорія 2 (середній (базовий) рівень)	Категорія 3 (високий (творчий) рівень)	Результати обчислення за статистичним критерієм $T_{\text{спост}}$
Контрольна група, $n_1 = 82$	$O_{11} = 30$	$O_{12} = 30$	$O_{13} = 22$	9,496
Експериментальна група, $n_2 = 68$	$O_{21} = 10$	$O_{22} = 30$	$O_{23} = 28$

Рис. 1. Загальний рівень професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з молодими сім'ями на етапі формуального експерименту

шився низький (елементарний) рівень загальної професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з молодими сім'ями до 15,045% у ЕГ та до 36,81 у КГ.

Висновки. На підставі отриманих результатів та проведення порівняльного аналізу експериментальної та контрольної груп на констатувальному та формуальному етапах експерименту можна стверджувати, що відбулися суттєві зміни у рівнях вираженості професійної підготовки студентів експериментальної та контрольної груп. Оскільки за результатами дослідження на етапі формуального експерименту підвищився високий (творчий) рівень (на 16,415% у ЕГ та

на 6,405% у КГ) та середній (базовий) рівень (на 10,39% у ЕГ та на 5,29% у КГ). Тоді як низький (елементарний) рівень загальної професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з молодими сім'ями зменшився на 26,86% у ЕГ та на 11,7925% у КГ.

Отримані результати на етапі формуального експерименту підтверджують ефективність висунутої нами гіпотези і, відповідно, вказують на ефективність розробленої нами структурно-функціональної моделі професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з молодими сім'ями, що потребують соціально-правового захисту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрущенко В. П. Соціальна робота: менеджмент соціальної роботи. Київ : ДЦССМ, 2003. Кн. 7. 372 с.
2. Грабарь М. И. Применение математической статистики в педагогических исследованиях. Непараметрические методы. Москва : Педагогика, 1977. 136 с.
3. Dovga M. M. Academic and methodological aspect of training future social workers for professional activity with young families. Journal "ScienceRise: Pedagogical Education". 2020. No. 5. Pp. 28–32 URL: http://journals.urau.ua/sr_edu.
4. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери. Вид. 2-ге / за заг. ред. проф. І. Д. Звереві. Київ, Симферополь : Універсум, 2013. 536 с.
5. Капська А. Й. Деякі аспекти професійної підготовки соціальних педагогів і соціальних працівників. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету ім. О. Довженка. Серія: Педагогічні науки*. 2010. № 15. С. 12–16.
6. Карпенко О. Г. Професійна підготовка соціальних працівників в умовах університетської освіти: науково-методичний та організаційно-технологічний аспекти : монографія / за ред. С. Я. Харченко. Дрогобич : Коло, 2007. 374 с.
7. Михайлишин Г., Довга М. Розробка та результати впровадження структурно-функціональної моделі професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з молодими сім'ями, що потребують соціально-правового захисту. *Social Work and Education*. Ternopil-Aberdeen, 2020. Vol. 7, No. 4. pp. 497–513.
8. Михайлишин Г. Й., Довга М. М. Соціальне проєктування як один із прогресивних засобів подолання проблем молодих сімей у Івано-Франківській області. *Освітній простір*. 2019. № 17. С. 139–146.
9. Поліщук В. А. Професійна підготовка фахівців соціальної сфери. Зарубіжний досвід. Тернопіль : «Богдан», 2003. 183 с.

REFERENCES

1. Andrushchenko, V. P. (2003). *Sotsialna robota: menedzhment sotsialnoi roboty* [Social work: management of social work]. Kyiv: DCSSM [in Ukrainian].
2. Grabar, M. I. (1977). *Primenenie matematicheskoy statistiki v pedagogicheskikh issledovaniyah. Neparametricheskie metody* [Application of mathematical statistics in pedagogical research. Nonparametric methods]. Moskva: Pedagogy [in Russian].

3. Dovga, M. M. (2020). Academic and methodological aspect of training future social workers for professional activity with young families. Journal "ScienceRise: Pedagogical Education". 2020. No. 5. Pp. 28–32.
4. Entsyklopediia dlia fakhivtsiv sotsialnoi sfery [Encyclopedia for social professionals] / for general ed. prof. I. D. Zvereva. (2013). Kyiv, Simferopol: Universe [in Ukrainian].
5. Kapska, A. Y. (2010). Deiaki aspekty profesiinoi pidhotovky sotsialnykh pedahohiv i sotsialnykh pratsivnykiv [Some aspects of professional training of social educators and social workers]. *Bulletin of Glukhiv National Pedagogical University named after O. Dovzhenko. Series: Pedagogical sciences* [in Ukrainian].
6. Kharchenko S. Ya. (ed.) (2007). Profesiina pidhotovka sotsialnykh pratsivnykiv v umovah universitetskoyi osvityi: naukovo-metodichniy ta organizatsiyno-tehnologichniy aspekty: monographiya [Professional training of social workers in the conditions of university education: scientifically methodical and organization-tekhology aspects : monograph]. Drogobych: Kolo. 374 p. [in Ukrainian].
7. Mykhailyshyn, G., Dovha, M. (2020). Rozrobka ta rezultaty vprovadzhennia strukturno-funktsionalnoi modeli profesiinoi pidhotovky maibutnikh sotsialnykh pratsivnykiv do roboty z molodymy simiamy, shcho potrebuut sotsialno-pravovoho zakhystu [Development and results of introduction of structural-functional model of professional training of future social workers to work with young families in need of social and legal protection]. *Social Work and Education*. Ternopil-Aberdeen [in Ukrainian].
8. Mykhailyshyn, G. Y., Dovha M. M. (2019). Sotsialne proektuvannia yak odyin iz prohresyvnykh zasobiv podolannia problem molodykh simei u Ivano-Frankivskii oblasti [Social design as one of the progressive means of overcoming the problems of young families in Ivano-Frankivsk region]. *Educational space* [in Ukrainian].
9. Polishchuk, V. A. (2003). Profesiina pidhotovka fakhivtsiv sotsialnoi sfery [Professional training of specialists in the social sphere. Foreign experience]. Ternopil: "Bogdan" [in Ukrainian].